

Brussels, 11 December 2008
S407/08

Europos saugumo strategijos įgyvendinimo ataskaita
- Saugumo užtikrinimas besikeičiančiame pasaulyje -

Santrauka

Praėjus penkeriems metams nuo Europos saugumo strategijos priėmimo, Europos Sąjungos atsakomybė yra didesnė nei kada nors anksčiau.

ES tebėra saugumo garantas. Dėl plėtos demokratija ir gerovė paplito visame mūsų žemyne. Balkanuose vyksta teigiami pokyčiai. Vykdamas kaimynystės politiką buvo sukurtas tvirtas santykių su partneriais pietuose ir rytuose pagrindas, o Viduržemio jūros šalių sąjunga ir Rytų partnerystė išryškino naują aspektą. Nuo 2003 m. ES vis svariau prisidėjo reaguojant į krizes ir konfliktus, pavyzdžiui, Afganistane ar Gruzijoje.

Vis dėlto, praėjus dvidešimčiai metų po Šaltojo karo, Europa susiduria su vis sudėtingesnėmis grėsmėmis ir iššūkiais.

Konfliktai Artimuosiuose Rytuose ir kitose pasaulio vietose tebėra neišspęsti, kilo konfliktų net ir mūsų kaimynystėje. Valstybių nesugebėjimas tvarkytis pasireiškia nusikalstamumu, neteisėta migracija ir neseniai atsiradusiu reiškiniu – piratavimu, o tai turi įtakos mūsų saugumui. Terorizmas ir organizuotas nusikalstamumas atnešė naują grėsmę, be kita ko, slypinčią ir mūsų visuomenėse. Irano branduolinės programos srityje pasiekta didelės pažangos, o tai kelia pavojų stabilumui regione ir visai ginklų neplatavimo sistemai. .

Globalizacija suteikė naujų galimybių. Spartus ekonomikos augimas besivystančiose šalyse, kurių lyderė – Kinija, padėjo milijonams žmonių išbristi iš skurdo. Tačiau dėl globalizacijos grėsmės tapo sudėtingesnės ir labiau tarpusavyje susijusios. Mūsų visuomenės arterijos, pavyzdžiui, informacinės sistemos ir energijos tiekimas, yra labiau pažeidžiamos. Pasaulinis klimato atšilimas ir aplinkos būklės blogėjimas keičia mūsų planetos paviršių. Be to, dėl globalizacijos kinta galios pasiskirstymas ir atsiskleidžia vertybių skirtumai. Pastaroji finansinė sumaištis vienodai sukretė tiek išsivysčiusias, tiek besivystančias šalis.

Europa reaguos į šiuos naujus iššūkius, kaip tai jau darė ir anksčiau.

ES, pasitelkdama unikalias priemones, jau prisideda prie saugesnio pasaulio kūrimo. Žmonių saugumą kuriame mažindami skurdą ir nelygybę, propaguodami gerą valdymą ir žmogaus teises, prisidedami prie vystymosi ir šalindami pagrindines konfliktų ir nesaugumo priežastis. ES tebėra didžiausia paramos teikėja stokojančioms šalims. Siekiant patvaraus stabilumo, reikia prisiimti ilgalaikius išsipareigojimus.

Pastarąjį dešimtmetį vykdant Europos saugumo ir gynybos politiką, kuri yra bendros užsienio ir saugumo politikos dalis, įgyta patirties ir gebėjimų, reaguojant į krizes dislokuota daugiau nei 20 misijų – pradedant taikos palaikymu po cunamio Ačehe ir baigiant pabėgėlių apsauga Čade.

Šių laimėjimų pasiekta dėl aiškaus požiūrio į užsienio ir saugumo politiką Europos mastu. Tačiau to neužtenka. Siekiant užtikrinti saugumą ir patenkinti piliečių lūkesčius, privalome būti pasirengę modeliuoti įvykius. Tai reiškia, kad turėtume mąstyti strategiškiau, o pasaulyje veikti veiksmingiau ir pastebimiau. Mums labiau sekasi, kai veikiame laiku ir nuosekliai, remdamiesi tinkamais gebėjimais ir nuolatine visuomenės parama.

Ilgalaikiai konfliktų sprendimo būdai turi suvienyti visus taika suinteresuotus regiono subjektus. Nepriklausomos vyriausybės turi prisiimti atsakomybę už savo veiksmų pasekmes ir kartu prisiimti atsakomybę siekdamas apsaugoti gyventojus nuo genocido, karo nusikaltimų, etninio valymo ir nusikaltimų žmoniškumui.

Svarbu, kad šalys tvirtai laikytųsi JT chartijos pagrindinių principų ir ESBO principų bei išsipareigojimų. Turime aiškiai pareikšti, kad pagarba valstybių suverenumui, nepriklausomybei ir teritoriniam vientisumui ir taikus ginčų sprendimas nėra svarstylini. Negalima leisti, kad grasinant ar pasitelkus karines pajėgas kur nors būtų sprendžiami teritoriniai klausimai.

Pasauliniu mastu Europa turi imtis iniciatyvos atnaujinti daugiašalę tvarką. Jungtinės Tautos yra aukščiausia tarptautinės sistemos grandis. Visa, ką ES atliko saugumo srityje, susiję su JT tikslais. Turime unikalią progą atnaujinti daugiašališkumą, bendradarbiaudami su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis ir mūsų partneriais visame pasaulyje. Europai transatlantinė partnerystė tebėra nepakeičiamas pagrindas, kuris grindžiamas bendra istorija ir atsakomybe. ES ir NATO turi plėtoti strateginę partnerystę siekdamas geriau bendradarbiauti krizių valdymo srityje.

Per pastaruosius penkerius metus ES padarė didelę pažangą. Pripažįstama, kad labai prisidėjome kuriant geresnį pasaulį. Tačiau, nepaisant visų mūsų laimėjimų, Europos saugumo strategijos įgyvendinimas turi būti tęsiamas. Kad visapusiškai realizuotume savo potencialą, turime būti dar *pajėgesni, nuoseklesni ir aktyvesni*.

Ivadas

2003 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryba priėmė Europos saugumo strategiją. Pirmą kartą joje buvo nustatyti principai ir aiškūs tikslai, kaip siekti pažangos įgyvendinant pagrindinėmis vertybėmis pagrįstus ES saugumo interesus. Joje pateikiamas visapusiškas požiūris ir ji tebėra visiškai aktuali.

Ši ataskaita nepakeičia Europos saugumo strategijos, o ją įtvirtina. Ji suteikia galimybę išnagrinėti praktinius laimėjimus ir tolesnius įgyvendinimo gerinimo veiksmus.

I. PASAULINIAI IŠŠŪKIAI IR PAGRINDINĖS GRĖSMĖS

Europos saugumo strategijoje nurodomos grėsmės mūsų saugumo interesams ir su jais susiję iššūkiai. Per penkerius metus jie nedingo: kai kurie tapo didesni, o visi – sudėtingesni.

Masinio naikinimo ginklų platinimas

Europos saugumo strategijoje valstybių ir teroristų vykdomas ginklų platinimas laikomas „potencialiai didžiausia grėsme ES saugumui“. Per pastaruosius penkerius metus šis pavojus išaugo, darydamas spaudimą daugiašalei sistemai. Libija nutraukė masinio naikinimo ginklų platinimo programą, o Iranas ir Šiaurės Korėja dar turi įgyti tarptautinės bendruomenės pasitikėjimą. Galimas branduolinės energijos naudojimo civiliniais tikslais atnaujinimas ateinančiais dešimtmečiais taip pat kelia problemų ginklų neplatinimo sistemai, jeigu nebus taikoma tinkama saugumo kontrolė.

ES, remdamasi 2003 m. priimta Kovos su masinio naikinimo ginklų platinimu strategija, labai aktyviai veikė daugiašaliuose forumuose ir atliko vieną pagrindinių vaidmenų, kai tarptautiniu lygiu buvo bandoma spręsti su Irano branduoline programa susijusias problemas. Strategijoje pabrėžiama prevencija, kurios siekiama dirbant su Jungtinėmis Tautomis ir pasitelkiant daugiašalius susitarimus, atliekant pagrindinio paramos teikėjo vaidmenį, dirbant su trečiosiomis šalimis ir regioninėmis organizacijomis, kad būtų sustiprinti jų pajėgumai užkirsti kelią ginklų platinimui.

Turėtume toliau laikytis savo požiūrio, papildydami jį politiniais ir finansiniais veiksmais. Labai svarbu, kad 2010 m. vyksianti Sutarties dėl branduolinio ginklo neplatinimo peržiūros konferencija, kurioje visų pirma bus siekiama stiprinti ginklų neplatinimo režimą, atneštų sėkmingų rezultatų. Bandysime užtikrinti, kad šioje konferencijoje būtų tolygiai, veiksmingai ir konkrečiai nagrinėjamos priemonės, kaip padidinti tarptautines pastangas, nukreiptas į kovą su ginklų platinimu, siekti nusiginklavimo ir užtikrinti, kad to norinčios šalys atsakingai plėtotų branduolinės energijos naudojimo taikiems tikslams būdus.

Reikia daugiau dirbti konkrečiais klausimais, įskaitant: ES paramą daugiašaliam požiūriui į branduolinio kuro ciklą, kovą su ginklų platinimo finansavimu, biosaugos ir biologinio saugumo priemonės, siuntimo į taikinių sistemų, visų pirma balistinių raketų, platinimo stabdymą. Turėtų prasidėti derybos dėl daugiašalės branduoliniams ginklams skirtų daliųjų medžiagų gamybos uždraudimo sutarties.

Terorizmas ir organizuotas nusikalstamumas

Terorizmas Europoje ir pasaulyje tebėra pagrindinė grėsmė mūsų gyvenimui. Madride ir Londone buvo įvykdyti išpuoliai, kitiems išpuoliams buvo sutrukdyta. Europoje tebedidėja vietinio terorizmo vaidmuo. Organizuotas nusikalstamumas, įskaitant prekybą narkotikais, žmonėmis ir ginklais, taip pat sukčiavimą tarptautiniu mastu bei pinigų plovimą, ir toliau kelia grėsmę mūsų visuomenei.

Nuo 2003 m. ES padarė pažangą sprendama abi šias problemas, pasitelkdama papildomas priemones Sąjungos viduje pagal 2004 m. Hagos programą ir 2005 m. priimdama naują Strategiją dėl teisingumo, laisvės ir saugumo erdvės išorės aspekto. Šiomis priemonėmis buvo sudarytos palankios sąlygos vykdyti tyrimus tarptautiniu mastu ir koordinuoti patraukimą baudžiamojon atsakomybėn. 2005 m. priimta ES kovos su terorizmu strategija grindžiama pagarba žmogaus teisėms ir tarptautinės teisės laikymusi. Joje pateikiamos keturios kryptys: radikalizmo skatinimo ir verbavimo teroristinei veiklai bei su jais susijusių veiksnių prevencija, potencialių taikinių apsauga, teroristų persekiojimas ir reagavimas į išpuolio padarinius. Nacionaliniams veiksams vykstant centriniu lygiu, svarbus žingsnis Europos lygiu buvo kovos su terorizmu koordinatoriaus paskyrimas.

Europos Sąjungoje buvo nemažai padaryta apsaugant visuomenę nuo terorizmo. Reikėtų griežtinti veiksnių koordinavimo priemones, skirtas reaguoti į didelį teroro išpuolį, visų pirma jeigu jo metu būtų panaudotos cheminės, radiologinės, branduolinės ir biologinės medžiagos, remiantis galiojančiomis nuostatomis, pavyzdžiui, krizių koordinavimo priemonėmis ir civilinės saugos mechanizmu. Reikia toliau kovoti su teroristų finansavimu, kartu parengiant veiksmingą ir visapusišką ES keitimosi informacija politika, deramai atsizvelgiant į asmens duomenų apsaugą.

Be to, turime labiau stengtis kovoti su radikalizmo skatinimu ir verbavimu teroristinei veiklai, skiriant daugiau dėmesio ekstremistų ideologijos ir diskriminavimo klausimams spręsti. Svarbų vaidmenį atlieka kultūrų dialogas, vykstantis tokiuose forumuose kaip Civilizacijų aljansas.

Organizuoto nusikalstamumo atžvilgiu reikėtų stiprinti esamas partnerystes su kaimynais ir pagrindiniais partneriais bei Jungtinėse Tautose asmenų judėjimo bei policijos ir teismo bendradarbiavimo srityse. Svarbu įgyvendinti galiojančius JT dokumentus nusikalstamumo srityje. Turėtume dar labiau stiprinti kovos su terorizmu partnerystę su Jungtinėmis Valstijomis, be kita ko, keitimosi duomenimis ir duomenų apsaugos srityse. Be to, turėtume stiprinti partnerių Pietų Azijoje, Afrikoje ir pietinėse kaimyninėse valstybėse pajėgumus. ES turėtų remti daugiašales pastangas, daugiausia Jungtinėse Tautose.

Reikia pagerinti būdą, kaip integruoti vidaus ir išorės aspektus. Nacionaliniu ir Europos lygiu reikia geresnio įvairių agentūrų veiksnių koordinavimo, skaidrumo ir lankstumo. Jau prieš penkerius metus tai buvo nurodyta Europos saugumo strategijoje, tačiau pažanga buvo lėta ir nepakankama.

Kibernetinis saugumas

Šiuolaikinių valstybių ekonomika labai priklauso nuo svarbios infrastruktūros, įskaitant transportą, ryšius ir energijos tiekimą, taip pat ir nuo interneto. 2006 m. priimtoje ES saugios informacinės visuomenės strategijoje nagrinėjami internete vykdomi nusikaltimai. Tačiau išpuoliai prieš privačias ir vyriausybines IT sistemas ES valstybėse narėse atskleidė naują šios srities aspektą, nes tai potencialus naujas ekonominis, politinis ir karinis ginklas.

Šioje srityje dar reikia daug nuveikti: išnagrinėti išsamų ES požiūrį, ugdyti sąmoningumą ir stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą.

Energetinis saugumas

Per pastaruosius penkerius metus padidėjo susirūpinimas dėl energetinės priklausomybės. Mažėjanti gamyba Europoje reiškia, kad iki 2030 m. iki 75 % mūsų suvartojamų naftos ir dujų reikės importuoti. Importuojama bus iš riboto šalių skaičiaus; daugelis iš jų susiduria su grėsmėmis stabilumui. Todėl susiduriame su įvairiomis saugumo problemomis, kurias sprendžiant reikalinga visų valstybių narių atsakomybė ir solidarumas.

Mūsų atsakas turi būti tokia ES energetikos politika, kuri apimtų išorės bei vidaus aspektus. 2006 m. birželio mėn. vyriausiojo įgaliotinio ir Komisijos bendroje ataskaitoje išdėstyti pagrindiniai elementai. Europoje reikalinga labiau suvienyta energijos rinka, kuri pasižymėtų didesniu sujungimu, kurioje ypač daug dėmesio būtų skiriama labiausiai izoliuotoms šalims ir kurioje būtų numatyti krizių valdymo mechanizmai, skirti reaguoti į laikiną energijos tiekimo sutrikimą.

Itin svarbu didinti naudojamų kuro rūšių, tiekimo šaltinių ir tranzito maršrutų įvairovę, taip pat užtikrinti gerą valdymą, gerbti teisinės valstybės principus ir investuoti į šalis, turinčias energijos šaltinius. Vykdam ES politiką šie tikslai remiami bendradarbiaujant su Vidurinės Azijos, Kaukazo ir Afrikos šalimis, taip pat įgyvendinant Rytų partnerystę ir pasitelkiant Viduržemio jūros šalių sąjungą. Energija yra svarbus ES ir Rusijos santykių veiksnys. Formuojant mūsų politiką reikėtų atsižvelgti į tranzito maršrutus, be kita ko, per Turkiją ir Ukrainą. Kartu su savo partneriais, įskaitant Kiniją, Indiją, Japoniją ir JAV, turėtume propaguoti atsinaujinančiuosius energijos išteklius, mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančias technologijas ir energijos vartojimo efektyvumą, taip pat skaidrias ir gerai reguliuojamas pasaulio rinkas.

Klimato kaita

2003 m. Europos saugumo strategijoje jau buvo konstatuotas klimato kaitos poveikis saugumui. Praėjus penkeriems metams šis klausimas tapo dar svarbesnis. 2008 m. kovo mėn. vyriausiasis įgaliotinis ir Komisija pateikė Europos Vadovų Tarybai ataskaitą, kurioje klimato kaita apibūdinta kaip „grėsmės daugiklis“. Gaivalinės nelaimės, aplinkos būklės blogėjimas ir konkurencija dėl išteklių gilina šį konfliktą, ypač skurdo sąlygomis ir augant gyventojų skaičiui; tai turi humanitarinių bei politinių padarinių ir padarinių sveikatai bei saugumui, įskaitant didesnę migraciją. Be to, klimato kaitos sąlygomis gali kilti ginčų dėl prekybos maršrutų, jūrų zonų ir iki šiol buvusių neprieinamų išteklių.

Sustiprinome konfliktų prevenciją ir krizių valdymą, tačiau turime stiprinti analizės ir išankstinio įspėjimo pajėgumus. ES negali to pasiekti viena. Turime suintensyvinti bendradarbiavimą su šalimis, kurioms kyla didžiausias pavojus, stiprinant jų gebėjimus atsilaikyti prieš tokį pavojų. Itin svarbus bus tarptautinis bendradarbiavimas su JT ir regioninėmis organizacijomis.

II. STABILUMO EUROPOJE IR UŽ JOS RIBŲ KŪRIMAS

Mūsų žemyne plėtra ir toliau yra galingas stabilumo, taikos ir reformų skatinimo veiksnys.

2005 m. prasidėjo derybos su Turkija; nuo to laiko buvo atidaryti keli derybiniai skyriai. Vakarų Balkanų šalyse pažanga buvo pastovi, nors ir lėta. Stojimo derybos su Kroatija nemažai pasistūmėjo. Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija įgijo šalies kandidatės statusą. Buvo pasirašyti stabilizacijos ir asociacijos susitarimai su kitomis Vakarų Balkanų šalimis. Serbija įvykdė beveik visas sąlygas, kad būtų galima pagilinti jos santykius su ES. ES toliau atlieka vadovaujantį vaidmenį Bosnijoje ir Hercegovinoje, tačiau, nepaisant pažangos, vietos politiniai lyderiai turi dėti daugiau pastangų, kad būtų užkirstas kelias reformų stabdymui.

Kosove dislokuojame EULEX, iki šiol didžiausią civilinę ESGP misiją, ir toliau teiksime jam didelę ekonominę paramą. Visame regione būtina bendradarbiauti ir palaikyti gerus kaimyninius santykius.

Esame suinteresuoti, kad kaimynystėje esančios šalys būtų gerai valdomos. Šis procesas remiamas vykdant Europos kaimynystės politiką (EKP), kuri buvo pradėta įgyvendinti 2004 m. Rytuose joje dalyvauja visos tam teisę turinčios šalys, išskyrus Baltarusiją; kartu su ja dabar imamasi veiksmų siekiant jos dalyvavimo.

Santykiuose su Ukraina padaryta didesnė pažanga; beveik baigtas rengti plataus užmojo asociacijos susitarimas. Greitai pradėsime derybas dėl panašaus susitarimo su Moldovos Respublika. Siekiant papildyti ES dvišalę politiką šiame regione, kuris Europai yra ypač svarbus, buvo pradėta Juodosios jūros sinergijos iniciatyva.

Kilo naujų problemų, susijusių su vadinamaisiais „išaldytais konfliktais“ mūsų rytinėse kaimynėse. Situacija Gruzijoje, susijusi su Abchazija ir Pietų Osetija, 2008 m. rugpjūčio mėn. peraugo į Rusijos ir Gruzijos ginkluotą konfliktą. Reaguojant tarptautiniu mastu ES atliko vadovaujantį vaidmenį, tarpininkaudama tarp konflikto šalių, teikdama humanitarinę pagalbą, dislokuodama civilinę stebėsenos misiją ir teikdama didelę finansinę paramą. Dalyvausime toliau, ES atliekant vadovaujantį vaidmenį Ženevos procese. ES aktyviai dalyvaujant 5+2 derybose ir pasitelkiant ES pasienio pagalbos misiją, padidėjo galimybė rasti Padnestrės konflikto sprendimą.

Viduržemio jūros regione – itin svarbiame Europai regione, suteikiančiame jai naujų galimybių – vis dar kyla sudėtingų problemų, susijusių su, pavyzdžiui, nepakankamomis politinėmis reformomis ir nelegalia migracija. ES ir keli Viduržemio jūros regiono partneriai, ypač Izraelis ir Marokas, siekia gilinti dvišalius santykius. Vykdant EKP buvo sustiprintos reformos, pirmiausia pradėtos pagal Barselonos procesą 1995 m., tačiau regioniniai konfliktai kartu su augančiu radikalizmu ir toliau kelia nestabilumą.

Atlikdama savo užduotį Ketverte, bendradarbiaudama su Izraeliu ir Palestinos vadovybe, su Arabų lyga ir kitais regioniniais partneriais, ES ypač daug prisidėjo ieškant sprendimo Artimuosiuose Rytuose. ES visapusiškai dalyvauja Anapolio procese, kuriuo siekiama dviejų valstybių sambūviu grindžiamo sprendimo, ir teikia nuolatinę finansinę bei biudžeto paramą Palestinos vadovybei, taip pat prisideda stiprinant pajėgumus, be kita ko, vietoje dislokuojant teismų, policijos ir sienų valdymo ekspertus. Valstybių narių pajėgos yra Jungtinių Tautų laikinųjų pajėgų Libane (UNIFIL) taikos palaikymo misijos pagrindas. ES rėmė politinį procesą, atstatymą ir teisinės valstybės principus Irake, be kita ko, pasitelkdama EUJUST LEX misiją.

Nuo 2003 m. Iranas kelia vis didesnę susirūpinimą. Viena po kitos buvo priimtose JT ST ir TATENA rezoliucijos dėl Irano branduolinės programos. Branduolinių karinių pajėgumų plėtojimas sukeltų nepriimtina grėsmę ES saugumui. Kartu su JAV, Kinija ir Rusija ES vykde dvejopas poveikio priemones, derindama dialogą ir didinamą spaudimą. Vyriausiasis įgaliotinis pateikė Iranui plataus užmojo pasiūlymą, kad būtų atkurtas pasitikėjimas ir dalyvavimas tarptautinėje bendruomenėje. Jeigu vis dėlto bus toliau vykdoma branduolinė programa, atsiras dar didesnė būtinybė imtis papildomų priemonių, kuriomis būtų remiamas JT procesas. Tuo pačiu metu turime bendradarbiauti su regiono šalimis, įskaitant Persijos įlankos valstybes, kad būtų didinamas regiono saugumas.

Europos saugumo strategijoje pripažįstama, kad Europa turi saugumo interesų ne tik jos artimiausiose kaimynėse. Šiuo požiūriu Afganistanas kelia ypatingą susirūpinimą. Europa prisiėmė ilgalaikį išipareigojimą užtikrinti stabilumą. ES valstybės narės dideliu mastu prisideda prie NATO misijos, o ES dalyvauja visuose valdymo ir vystymo lygiuose. Plečiama ES policijos misija. Šie veiksmai nebus sėkmingi, jeigu Afganistanas neveiks visiškai savarankiškai ir jeigu kaimyninės šalys – visų pirma Pakistanas, bet taip pat Indija, Vidurinės Azijos šalys ir Iranas – neteiks paramos. Iš tiesų pastaraisiais metais atsiradusios geresnės gerų Indijos ir Pakistano santykių perspektyvos buvo teigiamas indėlis į strateginį balansą.

Saugumo ir vystymosi sąsaja

Europos saugumo strategijoje ir 2005 m. Europos konsensuse dėl vystymosi pripažįstama, kad be taikos ir saugumo negalimas tvarus vystymasis, ir kad be vystymosi ir neišnaikinus skurdo nebus tvarios taikos. Visuomenės sveikatai kylančios grėsmės, visų pirma pandemijos, dar labiau kenkia vystymuisi. Žmogaus teisės yra esminė šios sudėtingos situacijos dalis. Daugelyje konfliktų zonų ir zonų, kuriose įvyko konfliktas, susiduriame su pasibaisėtiniu faktu, kad siekiant įbauginti ir terorizuoti naudojama seksualinė prievarta. Itin svarbu veiksmingai įgyvendinti JT ST rezoliuciją 1820 dėl seksualinės prievartos ginkluotų konfliktų metu.

Konfliktai dažnai būna susiję su valstybių nestabilumu. Tokios šalys kaip Somalis atsiduria užburtame rate – silpnas valdymas ir pasikartojantys konfliktai. Mėginome nutraukti šį užburtą ratą teikdami paramą vystymuisi ir vykdydami priemones, užtikrinančias didesnę saugumą. Saugumo sektoriaus reforma bei nusiginklavimas, demobilizacija ir reintegracija yra labai svarbi stabilizavimo bei atstatymo po konflikto dalis; šiose srityse mūsų misijos Bisau Gvinėje ar Kongo Demokratinėje Respublikoje idėjo daugiausia pastangų. Geriausi rezultatai šiose srityse pasiekiami bendradarbiaujant su tarptautine bendruomene ir vietos suinteresuotaisiais subjektais.

Neracionalus gamtinių išteklių naudojimas dažnai būna užslėpta konflikto priežastis. Aštrėja įtampa dėl vandens ir žaliavų; reikia rasti daugiašalius sprendimus šioje srityje. *Kimberley* procesas ir Gavybos pramonės įmonių skaidrumo iniciatyva suteikia naujovišką šios problemos sprendimo būdą.

Piratavimas

Europos saugumo strategijoje pabrėžta, kad piratavimas yra naujas organizuoto nusikalstamumo aspektas. Be to, jis atsiranda dėl valstybių nesugebėjimo tvarkytis. Pasaulio ekonomikoje 90 % prekybos vykdoma jūrų keliais. Dėl piratavimo Indijos vandenyne ir Adeno įlankoje šis klausimas pastaraisiais mėnesiais tapo dar aktualesnis, be to, piratavimas sutrukdė teikti humanitarinę pagalbą Somaliui. Siekiant atgrasyti nuo piratavimo prie Somalio krantų, ES kartu su nukentėjusiomis šalimis ir kitais tarptautiniais subjektais, įskaitant NATO, ėmėsi atsakomųjų veiksmų, be kita ko, rengdama operaciją ATALANTA – mūsų pirmąją jūrų misiją ESGP srityje.

Šaulių ir lengvieji ginklai, kasetiniai šaudmenys ir sausumos minos

2005 m. Europos Vadovų Tarybos susitikime buvo priimta ES kovos su neteisėtu šaulių ir lengvųjų ginklų bei jų šaudmenų kaupimu ir prekyba jais strategija. Ją įgyvendindama ES remia JT veiksmų programą šioje srityje. ES toliau plėtos veiklą siekdama kovoti su grėsmėmis, kurias kelia neteisėti šaulių ir lengvųjų ginklai.

ES tvirtai remia Tarptautinės sutarties dėl prekybos ginklais koncepciją ir nusprendė pritarti jos priėmimą skatinančiam procesui. Be to, ES yra viena iš svarbiausių paramos veiksams, kuriais siekiama kovoti su minomis, teikėja. Visame pasaulyje ji aktyviai rėmė ir propagavo Otavos konvenciją dėl priešpėstinių minu. Oslo konvencija dėl kasetinių šaudmenų, dėl kurios susitarta 2008 m. gegužės mėn. Dubline, taip pat yra svarbus žingsnis sprendžiant humanitarines problemas, kurias kelia šio tipo šaudmenys; ši problema kelia didžiulį susirūpinimą visoms ES valstybėms narėms. Svarbus žingsnis į priekį būtų protokolo dėl šio tipo šaudmenų priėmimas remiantis JT sistema, kad šioje veikloje dalyvautų visos pagrindinės karinę galią turinčios valstybės.

III. EUROPA BESIKEIČIANČIAME PASAULYJE

Kad galėtume tinkamai reaguoti į besikeičiančią saugumo padėtį, turime dirbti veiksmingiau – dirbti kartu tarpusavyje, su savo kaimynais ir visame pasaulyje.

A. Veiksmingesnė ir pajėgesnė Europa

Pastaruosius penkerius metus mūsų gebėjimas spręsti problemas gerėjo, ir turime jį plėtoti toliau. Privalome didinti savo veiksmų nuoseklumą pasitelkdami geresnį institucinį koordinavimą ir strategiškesnį sprendimų priėmimo procesą. Lisabonos sutarties nuostatos suteikia galimybę tai pasiekti.

Mūsų požiūrio pagrindas privalo būti siekis iš anksto užkirsti kelią grėsmėms, kurios gali tapti konflikto židiniiais. To siekiant labai svarbu stiprinti taiką ir mažinti ilgalaikį skurdą. Visose situacijose reikia nuosekliai naudoti turimas priemones, įskaitant politinę, diplomatinę, vystomąją ir humanitarinę veiklą, atsakomuosius veiksmus į krizes, ekonominį bei prekybos bendradarbiavimą ir civilinį bei karinį krizių valdymą. Be to, turėtume plėsti su dialogu ir tarpininkavimu susijusius gebėjimus. ES specialieji įgaliojimai didina ES įtaką įvairiuose konfliktų draskomuose regionuose. Pilietinei visuomenei ir NVO, kurie yra aktyvūs dalyviai ir partneriai, tenka esminis vaidmuo. Mūsų rinkimų stebėjimo misijos, kurioms vadovauja Europos Parlamento nariai, taip pat yra labai svarbios.

Europos saugumo ir gynybos politikos, kuri yra bendros užsienio ir saugumo politikos dalis, sėkmę rodo tai, kad vis labiau reikia mūsų paramos. Misija Gruzijoje parodė, kiek daug galima pasiekti veikiant kartu ir užtikrinus būtina politinę valią. Tačiau kuo sudėtingesni yra iššūkiai, su kuriais susiduriame, tuo lankstesni turime būti. Turime įvardyti savo išipareigojimų prioritetus atsižvelgdami į išteklius. Kovinės grupės ir civilinės reagavimo grupės sustiprino mūsų gebėjimą greitai reaguoti.

Labai svarbu užtikrinti atitinkamus ir veiksmingus vadovavimo struktūrų ir štabų pajėgumus. Reikia sustiprinti gebėjimą derinti civilinę ir karinę kompetenciją nuo misijos koncepcijos iki planavimo ir įgyvendinimo etapų. Plėtojame šį ESGP aspektą įdiegdami atitinkamas administracines struktūras, finansinius mechanizmus ir sistemas. Taip pat galima gerinti mokymą pasitelkiant Europos saugumo ir gynybos koledžą bei naują Europos iniciatyvą dėl jaunų kariškių mainų, kuri grindžiama *Erasmus* programa.

Turime toliau integruoti žmogaus teisių klausimus į visą šios srities veiklą, įskaitant ESGP misijas, laikantis žmogaus saugumo koncepciją atitinkančio žmogaus svarba pagrįsto požiūrio. ES pripažino moterų vaidmenį stiprinant taiką. Todėl labai svarbu veiksmingai įgyvendinti JT ST rezoliuciją 1325 dėl moterų, taikos ir saugumo ir rezoliuciją 1612 dėl vaikų ir ginkluotų konfliktų.

Civilinių misijų klausimu privalome galėti surinkti apmokyta, įvairių gebėjimų ir patirties turintį personalą, jį sparčiai dislokuoti ir ilgam palikti veiksmų vietoje. Turime užtikrinti visapusišką nacionalinių kontingentų sąveiką. Remdamos šiuos tikslus valstybės narės išsipareigojo parengti nacionalines strategijas, kurios sudarytų sąlygas pasinaudoti ekspertų pagalba, kuriems padėtų daugiau misijai remti skirto dislokuojamo personalo, įskaitant biudžeto sudarymo ir viešųjų pirkimų srityje. Įranga turėtų būti veiksmingiau gaunama ir įsigyjama, kad būtų galima laiku dislokuoti misijas.

Karinių misijų klausimu privalome toliau stiprinti pajėgumų srityje dedamas pastangas, taip pat tarpusavio bendradarbiavimą ir naštos pasidalijimo būdus. Patirtis parodė, kad reikia nuveikti daugiau, ypač pagrindinių pajėgumų, tokių kaip strateginio transportavimo oru, sraigtasparnių, kosminės erdvės priemonių, ir jūrų stebėjimo srityse (kaip išsamiau nurodyta Deklaracijoje dėl pajėgumų stiprinimo). Šias pastangas turi remti konkurencinga ir tvirta Europos gynybos pramonė, daugiau investuodama į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą. Nuo 2004 m. Europos gynybos agentūra sėkmingai vadovauja šiam procesui ir turėtų toliau tai daryti.

B. Glaudesnis bendradarbiavimas su kaimynais

EKP sustiprino atskirų valstybių dvišalius santykius su ES. Vykdamas šį procesą dabar reikia didinti regionų integraciją.

2008 m. liepos mėn. sukurta Viduržemio jūros šalių sąjunga suteikia naują politinę progą toliau bendradarbiauti su pietiniais partneriais įgyvendinant plataus masto darbotvarkę, įskaitant saugios laivybos, energetikos, vandens ir migracijos klausimus. Svarbi šio proceso dalis bus saugumo problemų, tokių kaip terorizmas, sprendimas.

Rytų partnerystėje numatoma iš esmės pakeisti santykius su mūsų rytiniais kaimynais, labai suintensyvinant politinius, ekonominius bei prekybos santykius. Tikslas – stiprinti šių šalių gerovę ir stabilumą, taigi ir ES saugumą. Pasiūlymuose nagrinėjama daugelis dvišalio ir daugiašalio bendradarbiavimo sričių, įskaitant energetinį saugumą ir žmonių judumą.

Kad būtų pasiektas ilgalaikis stabilumas mūsų kaimynystėje, pastangas toliau turės dėti ES, kartu su JT, ESBO, JAV ir Rusija. Po Gruzijos konflikto mūsų santykiai su Rusija suprastėjo. ES tikisi, jog Rusija vykdys savo išsipareigojimus taip, kad bus atkurtas būtinas pasitikėjimas. Mūsų partnerystė turėtų būti grindžiama pagarba bendroms vertybėms, visų pirma žmogaus teisėms, demokratija ir teisinės valstybės bei rinkos ekonomikos principais, taip pat bendrais interesais bei tikslais.

Turime toliau stengtis spręsti konfliktus Pietų Kaukaze, Moldovos Respublikoje, taip pat Izraelio ir arabų valstybių konfliktus. Šiuo atveju, kaip ir visais kitais, bus labai svarbus visapusiškas JAV dalyvavimas. Kiekvienu atveju norint rasti tvarų sprendimą turi dalyvauti visi regiono subjektai. Tokios šalys kaip Turkija, Egiptas, Jordanija, Saudo Arabija ir Kataras atlieka vis svarbesnį vaidmenį regione, nors to nedaro Iranas. ES turi ypatingą galimybę bendradarbiauti su Turkija, pasitelkiant, be kita ko, Civilizacijų aljansą.

C. Veiksmingo daugiašališkumo partnerystės

Europos saugumo strategijoje Europa raginama prisidėti prie veiksmingesnio daugiašališkumo visame pasaulyje. Siekdami šio tikslo, nuo 2003 m. stipriname savo partnerystes. Pagrindinė Europos partnerė šioje ir kitose srityje – Jungtinės Valstijos. Veikdamos kartu, ES ir JAV yra galinga jėga, padedanti siekti gėrio pasaulyje.

Jungtinės Tautos yra aukščiausia tarptautinės sistemos grandis. Visa, ką ES atliko saugumo srityje, susiję su JT tikslais. ES aktyviai dirba pagrindinių veiksmų vietoje, įskaitant Kosovą, Afganistaną, Kongo Demokratinę Respubliką, Sudaną / Darfūrą, Čadą ir Somalią, ir gerina institucinius ryšius atsižvelgdama į bendrą 2007 m. ES ir JT deklaraciją. Remiame visas šešiolika šiuo metu vykdomų JT taikos palaikymo operacijų.

ES ir NATO puikiai bendradarbiavo veiksmų vietoje Balkanuose ir Afganistane, nors oficialūs santykiai ir netapo gilesni. Turime stiprinti šią strateginę partnerystę, tarnaujančią mūsų bendriems saugumo interesams, užtikrindami geresnį operatyvinių bendradarbiavimą, visapusiškai gerbiant kiekvienos organizacijos sprendimų priėmimo autonomiškumą, ir tolesnį darbą karinių pajėgumų srityje. Nuo 2003 m. giliname santykius su ESBO, visų pirma Gruzijoje ir Kosove.

Labai išplėtėme santykius su Kinija. Ryšiai su Kanada ir Japonija yra glaudūs ir ilgalaikiai. Rusija tebėra svarbi partnerė sprendžiant pasaulinės svarbos klausimus. Dar būtų galima tobulinti santykius su Indija. Nuo 2003 m. labai gerėjo santykiai su kitomis partnerėmis, įskaitant Braziliją, Pietų Afriką, o Europoje – Norvegiją ir Šveicariją.

ES glaudžiau bendradarbiauja su regioninėmis organizacijomis, visų pirma su Afrikos Sąjunga. Įgyvendindami bendrą Afrikos ir ES strategiją remiame Afrikos pajėgumų stiprinimą krizių valdymo srityje, įskaitant regionines nuolatinės parengties pajėgas ir išankstinio išpėjimo pajėgumus. Sustiprinome santykius su Vidurinės Azijos partnerėmis 2007 m. priimdami strategiją, stiprindami politinį dialogą ir bendradarbiaudami tokiais klausimais kaip vanduo, energetika, teisinės valstybės principai ir saugumas. Kituose regionuose ES toliau dalyvavo Pietryčių Azijos valstybių asociacijos (ASEAN) veikloje sprendžiant regioninius klausimus, pvz., Birmos klausimą, ir bendradarbiavo su Pietų Azijos regioninio bendradarbiavimo asociacija (SAARC) ir Lotynų Amerika. Įgyta patirtis ES leidžia imtis ypatingo vaidmens skatinant regionų integraciją. Tais atvejais, kai kitos šalys ar organizacijos siekia sekti mūsų pavyzdžiu, atsižvelgdamos į konkrečias savo aplinkybes, turėtume jas remti.

Tarptautinei sistemai, kurią lėmė Antrojo pasaulinio karo pabaigoje susiklosčiusi situacija, kyla problemų keliose srityse. Svarstomas atstovavimo tarptautinėse institucijose klausimas. Reikia didinti teisėtumą ir veiksmingumą, o sprendimų priėmimo daugiašaliuose forumuose procesas turėtų būti efektyvesnis. Tai reiškia, kad reikia kartu prisiimti atsakomybę už sprendimus ir užtikrinti didesnę kitų partnerių suinteresuotumą. Susidūrus su bendromis problemomis, reikia priimti bendrus sprendimus.

Pagrindiniai prioritetai – klimato kaita ir PPO Dohos derybų raundo užbaigimas. Klimato kaitos klausimu ES vadovauja deryboms dėl naujo tarptautinio susitarimo ir turi išnaudoti visus svertus, kad 2009 m. Kopenhagoje būtų pasiekti plataus užmojo rezultatai. Turėtume tęsti 2005 m. pradėtą JT sistemos reformą ir išsaugoti esminį Saugumo Tarybos vaidmenį bei jos pagrindinę atsakomybę už tarptautinės taikos ir saugumo palaikymą. Tarptautinis baudžiamasis teismas turėtų tapti dar veiksmingesnis, kartu plečiant ES pastangas stiprinti tarptautinį teisingumą ir žmogaus teisių apsaugą. Turime keisti Tarptautinio valiutos fondo ir kitų finansų įstaigų veiklą, kad būtų atspindėtos šių dienų realijos. Reikėtų keisti G8. Be to, privalome toliau bendrai siekti Tūkstantmečio vystymosi tikslų.

Šie klausimai svarbūs įvairioms valstybėms ir turi įtakos tiek vidaus, tiek užsienio politikai. Iš tiesų, jie parodo, kad dvidešimt pirmajame amžiuje, labiau nei kada nors, suverenumas yra susijęs su atsakomybe. Pagrindinių žmogaus teisių klausimu ES turėtų toliau siekti, kad būtų įgyvendinamas 2005 m. JT pasaulio aukščiausiojo lygio susitikime pasiektas susitarimas, kad kartu prisiimtume atsakomybę siekdami apsaugoti gyventojus nuo genocido, karo nusikaltimų, etninio valymo ir nusikaltimų žmoniškumui.

Itin svarbu išsaugoti visuomenės paramą mūsų veiklai visame pasaulyje. Šiuolaikinėse demokratinėse visuomenėse, kuriose žiniasklaida ir visuomenės nuomonė turi didelę įtaką formuojant politiką, visuomenės parama yra labai svarbi toliau vykdant mūsų įsipareigojimus pasaulyje. Dislokuojame policijos pareigūnus, teismo ekspertus ir karius nestabiliuose regionuose visame pasaulyje. Vyriausybių, parlamentų ir ES institucijų pareiga – informuoti visuomenę, kaip tai padeda skatinti saugumą Europos Sąjungoje.

Prieš penkerius metus Europos saugumo strategijoje buvo numatyta vizija, kaip ES padėtų sukurti teisingesnę, saugesnę ir vieningesnę pasaulį. Jau daug nuveikėme siekdami šio tikslo. Tačiau aplinkinis pasaulis sparčiai keičiasi – atsiranda naujų grėsmių, kinta galios. Kurdami saugią Europą geresniame pasaulyje turime dėti daugiau pastangų keisti įvykius. Ir tai daryti privalome dabar.